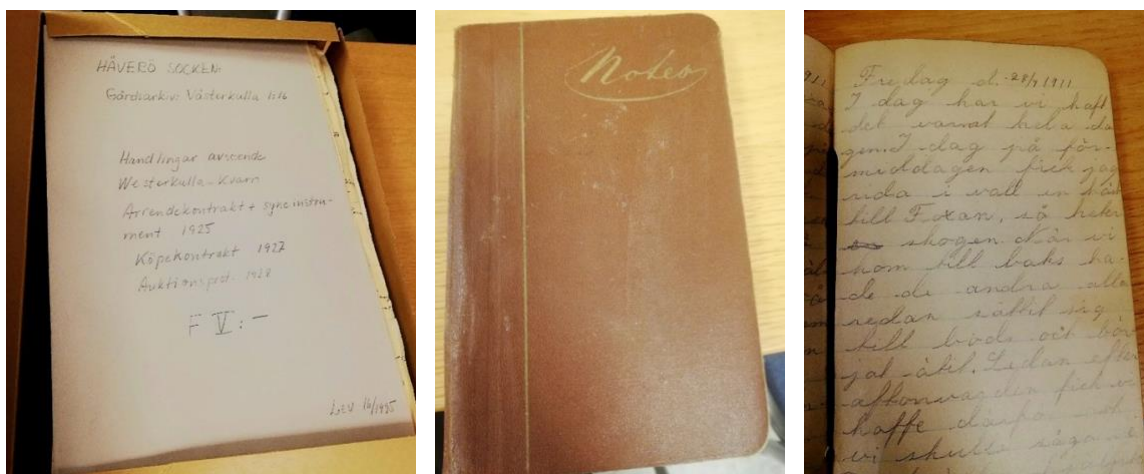

Dagbok från barnkolonin på Västerkulla 1911

Mellan 1911 och 1925 bedrivs en barnkoloni på Västerkulla Gård, Häverö Socken. Det äldsta bevarade dokumentet från kolonitiden är en dagbok skriven av ett kolonibarn på gården år 1911. Koloniverksamheten i Sverige startar redan 1884 när en lärarinna i Stockholm reser med 18 barn till en gård i Tulka by, Häverö Socken. Syftet är att förbättra folkhälsan för barn från utsatta stadsområden. Under början på 1900-talet växer koloniverksamheten i Roslagen och flera gårdar i trakten tar emot barn under somrarna. Den mest kända är Barnens Ö på Vaddö, som fortfarande är i drift.

Den handskrivna dagboken från 1911 kommer från Västerkulla Gårdsarkiv och finns numera i Norrtälje kommuns stadsarkiv. Tyvärr finns inget namn på den som skrivit dagboken men vi gissar av sammanhanget att det är en pojke, kanske 12 år gammal. En teckning i dagboken är signerad G.Ö. Kolonibarnen fick hjälpa till i jordbruket och i hemmet, dagboken beskriver sysslorna varje dag. Läsaren får därmed en unik inblick i livet på landet sommaren 1911. Förutom dagboksanteckningar finns några teckningar och början till en roman i dagboken. Kanske blev det en konstnär eller författare av pojken?

Dagboken är avfotograferad och skannad på Norrtälje stadsarkiv av Göran Lindholm och Izabella Groth under maj 2025. Texten är manuellt avskriven och överförd till digital text av Helene Torelm i juni 2025:

”Jag har skrivit av som det står i den lilla pojkens dagbok ordagrant, med stavfel, avsaknad av stor bokstav osv. för att inte ändra något och för att behålla dagbokens charm och ursprungliga karaktär”.

Dagboksanteckningar sommaren 1911

Lördag 24/6 1911

Idag var det torrådska. Vi hade det mulet hela dagen och vi fingo därför ej bada.

Dansade gjorde vi om midsommarkransar och lekte gjorde vi på kvällen. Idag fick vi besök av fru Blomberg och fru Erickson. Vi fingo paket med litet gott i på samma gång.

Söndag 25/6 11

Idag har vi haft det mulet nästan hela dagen. Solen tittade fram lite emellanåt. Vi fingo bada men denna badning var ej rolig ty en liten flicka skar sönder sin tå på en vass sten. Det blödde oerhört. Vi fick bära henne hem för att hon skulle ombindas. Vårn fröken höll på att svimma för sårets skull.

Måndag 26/6 11

Vi hade det som igår. Det var mulet hela dagen men solen tittade fram lite emellanåt. Jag var ute på en liten roddtur som ej var så trevlig. När vi for över till Tomta koloni var de litet vackert men när vi for hem var det regnigt och åskan dundrade så att ett par små pojkar hemma på Visterkulla koloni blevo så rädda. Det var sju blixtar i ett tag som for fram på himlen. Just i denna stund var vi på sjön och rodde. När vi kommo fram var vi ... ända in på kroppen. Vi fingo byta varenda sak vi hade på oss under den lilla trevliga roddturen.

Tisdag 27/6 11

Vi äro ej glada åt det ihållande vädret. Det är solsken ibland och mulet ibland men det regnar aldrig. Vi satt på vedbacken nästan hela dagen igenom och täljde. Vi kretade ej annat en klädhängare. Jag och mina kamrater badar varje dag i uppna sjön. Vi hava det mycket roligt.

Onsdag 28/6 11

Ännu är vädret lika dant. Vi sitter om dagarna och kretar fortfarande klädhängare. Jag har kretat tre stycken. På kvällen gingo vi till Tresta brygga och hemtade kött och korv. Vi voro hemma ungefär vid tiotiden på kvällen. Igår skar sig en pojke till i vattnet.

Torsdag 29/6 11

Vädret har nu slagit om något lite ty idag har det regnat. Vi har haft en mycket stor olycksdag idag. När vi badade så var det en pojke vid namn Helge som skar sig rätt svårt i sin högra fot. Sedan vi kom hem och hade ätit började det att regna. Vi fingo därför gå På denna loge fanns det ett par stockar som vi brukade leka på dessa stockar En pojke som heter Tore. Där uppe som han sprang föll han i golvet och höllt på att slå ihjäl sig ty han föll fram stupa och slog i huvudet i golvet

Fredag 30/6 11

Idag har jag varit ute på åkern och kört dynga. Vi ... de ungefär 15 till 20 lass på... Det är ett mycket tungt arbete när det är varmt och svettigt. På eftermiddagen mulnade det och började regna men ej så häftigt. Vi gör ej annat en eter och dricker hela dagen.

Lördag 1/7 11

Idag har vi haft en mycket lång och kall dag det har regnat och blaskat hela dagen igenom. Natten till idag fick en märr som heter Pärla ett litet brunt och vackert föl. På kvällen fick vi gå ned till sjön och tvätta oss ty vi kunde ej bada för att det var så kallt.

Söndag 2/7 11

I natt har det regnat bra mycket men på morgonen sken solen. På eftermiddagen gick jag och en pojke till och skar oss ett par spjut. Dessa spjut är ej mer än en meter lång. När vi kom hem kastade vi lite i hagen med spjutena.

Måndag 3/7 11

Idag har vi haft en mycket långtråkig dag. Det har regnat hela dagen från morgonen till kväll. Det började vid femtaget och höll på till sent på kvällen ja långt in på natten. Vi fingo vara inne på en loge till sjudd för regnet. Vi åt inne hela dagen.

Tisdag 4/7 11

Jag har i dag med på åkern hela dagen i dag. Det har varit en mycket het dag. Vi har gödslat en hel åker. Vi slutade med att sprida ut gödsel klockan halv sex. Då när vi kom hem fick vi en smörgås och en kopp kärnmjolk. Kärnmjölken är mycket god.

Onsdag 5/7 11

Vi har det mycket roligt under dagens lopp. På förmiddagen blåste det och det var kallt. Vi badade på förmiddagen när det va kallt. På eftermiddagen lugnade sig vädret och sjön var nästan spegelblank. Då var jag ute och rodde. Vi rodde över och hälsade på fröken Lagerstedts kokerska.

Torsdag 6/7 11

I dag har vi haft en het dag. Det har varit den varmaste dagen vi har haft. På förmiddagen fick jag gå till Trästa i den starka solhettan. Vi har nu gjort en blompress som vi håller på med och pressar blommor med. Jag har bara pressat ett par blommor.

Fredag 7/7 11

I dag har vi badat som alla andra dagar. Det har varit bra varmt. I dag fick vi börja gå i skjortärmarna. Jag har gått hela dagen utan blus. Vi har varit på vedbacken nästan hela dagen. Vi kasta spjut nere i hagen och vi kastar en bra sträcka. Det är mycket roligt.

Lördag 8/7 11

Vi har haft en mulen dag i dag. Jag har kastat spjut hela dagarna igenom. Det har blåst mycket i dag. Vi badade i alla fall. I hela denna vecka har jag torkat alla diskar. Detta är ett långtråkigt arbete när jag sitter och sen alla andra pojkar springa och leka.

Söndag 9/7 11

I natt har det regnat hela natten men på morgonen klarnade det upp så att solen hela dagen. I går var jag och skörde ett par spjut. Idag har vi mett ut hundra meter. Denna strecka sprang fyra pojkar. När vi höll på att springa och en pojke stod och tog tid kom minn bror utcyklandes. Vi varo mycket glada när han kom ty vi trodde att han hade paket med sig. När jag frågade har du något paket med till oss då svarade han mig nej. Vi fingo vara uppe till klockan halv elva. Min bror skulle då fara hem och båten gick elva.

Måndag 10/7 11

Idag har det varit både klart och mulet väder. Jag har varit ute på en liten roddtur. Vi skulle ro till Fjällbo med ett par igelkottar. Vi på andra sidan sjön och letade efter ett par igelkottar. Jag fann snart en ja jag hittade en till och min bror en. Vi kommo ej hem förens till tolv.

Tisdagen 11/7 11

Idag har vi haft solsken och vackert väder. Jag har badat idag. Idag har jag varit hos en pojke som heter Edvin Janson. Jag var där borta och tittade på hans kaniner. Han har sexton kaniner fjorton fjortonungar och två fullväxta kaniner. De var mycket vackra.

Onsdag d 12/7 11

Vi har haft en bra varm dag i dag. Jag har badat i dag liksom i går. Alldeles ej långt ifrån vårt badställe har vår husbonde huggit ned enar som har legat och torkat. Dessa enar fick vi gå och plocka upp i sex sju stora högar. Detta gjorde vi gärna.

Tordag d 13/7 11

I dag har vi haft en mycket het dag. När vi badar som vi gör nästan jämt kunde vi knappt gå upp ur vattnet när fru Westlund blåste i sin visselpipa för att vattnet var så varmt. På eftermiddagen fick jag gå till Tresta med post och jag fick också hämta post.

Fredag d 14/7 11

I dag på förmiddagen har vi haft solsken hela tiden men på eftermiddagen mulnade det. Vi badade därför på förmiddagen när det var varmt. På kvällen efter aftonvarden gick vi ut och rodde. Vi rodde tre timmar i streck. Till Fjällbo hade vi ett ärende därför gick vi dit upp. När en pojke till och jag kommo upp till Fjällbo, så heter stället, fingo vi kaffe med doppa. Sedan rodde vi till Trästa där gingo vi upp till handels-bon och köpte lite karameller. När vi hade gjort det kom Blidö då fingo vi gånga två gånger.

Lördag d 15/7 11

I natt har vi haft en så förskräcklig storm så vi trodde villan skulle falla ikull. På förmiddagen stannade stormen, så att det var bra stilla. På eftermiddagen var vi och badade. Efter afonvarden fick jag och Helge gå till Trästa och hämta post.

Söndag d 16/7 11

I dag har vi haft en vacker dag vi har också haft påhälsning av fröken Andersson och ett par till. Jag var ute på en roddtur som var nästan den vackraste jag varit med om. Jag och en pojke till fick ro ett par flickor fram och tillbaks till Trästa brygga.

Måndag d 17/7 11

I dag har vi haft en rolig dag. Vi har badat i dag som i går. Nu har äntligen det roliga börjat. I dag har höinbärgningen börjat. Vi får följa med och åka till ängen men hem får vi gå. När då hölassena kommer får vi hjälpa till att häva in höt i ladan bär att vi åker.

Tisdag d 17/7 11

I dag har vi haft ett varmt väder men vi har haft det det mycket mulet ibland. I dag har jag varit ute på en roddtur till Trästa. Vi voro åtta personer i roddbåten. Jag och en pojke till rodde ty det var ett gräsligt arbete hälat när vi ska svänga.

Onsdag d 19/7 11

I dag har vi fortsatt med höbärgningen. Vi har haft ett varmt väder men det var litet mulet då och då. Jag var hos Edvin Jansson en timma ungefär. Under denna timma hjälpte jag till med hö. Därför fingo jag kaffe med gott nästan nybakat bröd och kakor.

Torsdag d 20/7 1911

I dag har vi haft mullet hela dagen utom då mot kvällbida då det klarnade upp. Det har varit en förskräcklig åska i dag men på eftermiddagen var jag ute och rodde till Trästa efter en krans. Denna hade kommit från Stockholm på ångfartyget Östarmar II. Den var mycket vacker.

Fredag d 21/7 1911

I dag har vi haft en mycket varm dag men vi har ej fått badat därför att en stor begravning har varit. Det var en snäll gammal gumma som dog för åtta dagar sen men i dag skall hon begravas. På förmiddagen var jag hos Janssons hela tiden och vi gav kaninerna mat.

Lördag d 22/7 1911

På förmiddagen har vi haft en förskräcklig hetta. Men på eftermiddagen efter klockan fyra började det att regna oerhört men vi badade för det. På förmiddagen var jag och ett par pojkar till efter ett par kvistar till ett par land som vi skulle sätta omkring för igelkottarna ej skulle kunna komma dit.

Söndag d 23/7 1911

I dag har vi haft både mullet och klart. På förmiddagen badade vi. På eftermiddagen gick jag och tre pojkar ut och rodde. Vi fingo vara ute från klockan fem till klockan halv sju. Det var en liten trevlig roddtur på eftermiddagen. Vi rodde åt Tomtahållet för att vi tänkte att vi skulle till en udde.

Måndag d 24/ 1911

I dag har det varit lika dant som i går det har varit både mullet och klart. På eftermiddagen badade jag ja jag badade två gånger det var mycket varmt i vattnet. På förmiddagen från klockan nio till klockan var lite över två var jag ute och rodde hela tiden nästan. Vi fingo ro till Trästa efter fläsk och på hemvägen hemtade vi potatis vid vilohemmet. Därefter fick vi hålla på med hö hela eftermiddagen. Vi har haft ett strängt arbete nästan hela dagen. Sedan på kvällen drog jag separatorn. Denna separator är gjort till att skilja mjölken från grädden.

Tisdag d 25/7 1911

I dag har solen skinit hela dagen. Vi har hållit på från morgon till kväll med höt i dag men badade gjorde vi för det. På kvällen var jag med efter korna för de skulle mjölkas. Jag var och i lagon och tittade när de mjölkade. Senare på kvällen efter mjölkningen fick jag dra separatorn.

Onsdag d 26/7 1911

I dag på morgonen har vi haft det mullet men det klarnade upp med det samma ja på en kvart var det alldeles klart. Då på förmiddagen fick vi bära ut våra sängkläder för att de skulle piskas och vädras. Vi fingo också nya örngott och lakan för de gamla lakana skall tvättas. När allt det var klart fick vi bada. På eftermiddagen fick vi gå till en skog som heter Hammarskogen. En gosse och två flickor Jennu och Augusta fick ro men ej hela vägen för rästen rodde fru Vestlund. Vi gingo efter sjöstranden nästan hela vägen. När vi kommo fram fick vi ro så långt så långt efter vattnet så vi trodde vi aldrig skulle kommo fram.

Torsdag d 27/7 1911

I dag har det varit varmt hela dagen. Vi badade på förmiddagen för då var det varmast. På eftermiddagen körde vi in hö i ladan på kvällen körde vi två lass ve. Veden hämtade vi från en lövdunge som vi kallar för Andra-lövdungen. Där låg en dö igelkott som det luktade ruttet om.

Fredag d 28/4 1911

Idag har vi haft det varmt hela dagen. Idag på förmiddagen fick jag rida i vall en häst till Foxan, så heter skogen. När vi kom tillbaks hade de andra alla redan sättit sig till bords och börjat ätit. Sedan efter aftonvarden fick vi kaffe därför att vi skulle säga ve. På kvällen hjälpte jag till och drog separatorn.

Lördag d 29/7 1911

I dag har det varit så varmt att vi har hållit på att stekas i solhettan. Vi badade på förmiddagen. Vattnet var alldeles varmt. På eftermiddagen var jag och en pojke ute och rodde. Vi rodde till Fjällbo med femton ägg som doktor Lagersted skulle ha med sig hem till Stockholm. Dagen var långsam föresten.

Söndag d 30/7 1911

I dag var det lika varmt som igår. Vi badade på förmiddagen under det varma solskenet. Jag har ej gjort ett smut idag. Hela eftermiddagen och förmiddagen har jag bara gott och latat mig. Solen brände allt hetare och hetare till slut kunde vi knappt gå. Vi satt och vi gick hit och dit men inget hjälpte.

Måndag d 31/7 1911

I dag har hettan stigit. På förmiddagen var det fortiofem grader varmt. Det var så hett att vi trodde vi skulle bli sjuka alle hopa. Vi badade på förmiddagen. På eftermiddagen fick jag följa med efter vatten för att ett par gummor skulle tvätta våra kläder i morgon. Vi kör till ett brätt dike och hämtar vatten. Jag var med två gånger.

Tisdag d 1/8 1911

I dag var det lika hett som i går ja om ej hetare. Vi badade idag som igår. Vattnet var nästan jummet. På eftermiddagen va jag till foxaskogen efter kona. Innan jag gick med efter kona bar jag vatten åt tvättgummorna för att de skulle tvätta. Därför fick jag kaffe med brö.

Onsdag d 2/8 1911

I dag var det lika hett som i går. Vi badade på eftermiddagen i dag för att fru Westlund är sjuk. Hon sjuknade för två dagar sedan på eftermiddagen och på förmiddagen fick jag ro. På förmiddagen rodde vi till Trästa och hemtade kött, garn, tvättbräden tining, och post. På eftermiddagen rodde vi båten till båthuset.

Torsdag d 3/8 1911

I dag är hettan lika stor som i går ja den nästan håller på att öka. I körde byken ner till sjön för att klappas. Jag och en pojke till som heter helge fick följa med och hjälpa till att bära. Vi lånade Enock Mattsons häst att dra med byken för våra var på Bärbyö. Vi fingo kaffe därför. På eftermiddagen badade vi.

Fredag d 4/8 1911

I dag är det lika varmt som i går. På förmiddagen skurade jag och en pojke till gossarnas lilla rum. Vi fingo kaffe därför vi skurade ordentligt och var noga. När vi hade skurat färdigt gick vi och badade. På kvällen följde jag med en pojke som hette Enock med hästarna i vall. Vi ledde de till foxanhagen. Jag red dit och gick hem.

Lördag d 5/8 1911

I dag har hettan varit lika svår som i går. Jag har ej gjort ett shal i dag jag barat gott och latat mig hela dagen. Vi badade på förmiddagen som vanlit. På eftermiddagen skrev jag ett brev hem. På kvällen är det så kvavt uppe på rummet så vi kan ej somna in för en på halva natten. Vi ligger avsparkade hela nätterna.

Söndag den 6/8 1911

I dag har det varit lika hett som i går ja det var hetare. På förmiddagen fick vi bada. När vi hade badat kom ett par herrar och damer. Det var fröken Lagerstedt, doktor Lagerstedt och flera till med dessa som rodde hit för att besöka oss. En utav herrarna hade karameller med sig. Vi fingo en sked var. På eftermiddagen fick jag gå med efter hästarna i foxan.

Måndag d 7/8 1911

I dag var himmelen föll av moln. På eftermiddagen regnade men det var så lite så lite så det knappt syndes på sanden. I började de att skära råg men vi fick ej följa med. Jag och ett par pojkar till krick hela dagen. Vi badade på förmiddagen då man hörde åskan och vi trodde det skulle regna så pass. Vi gjorde ej ett dugligt väsen en gång i dag.

Tisdag d 8/8 1911

I dag på förmiddagen gick ett moln på himmelen. I dad fortsatte de att skära rågen. Jag var med hela förmiddagen och hjälpte till. Farbror ställde upp skyltar och jag fick stå och hålla i. På eftermiddagen fick jag dra mageln. Jag drog tre fyra timmar. Vi badade på förmiddagen. Efter aftonvarden spelade vi ett spel som heter spela krick.

Måndag d 9/8 1911

I dag är det lite svalare en det var förut. Nästan hela dagen från morgon till kväll spelade vi krick. Det är mycket roligt spel. Vi badade på förmiddagen. Det var mycket varmt i vattnet. På eftermiddagen efter aftonvarden var jag med och tog upp råg efter en pojke som heter Enock. Detta är ett lett och roligt arbete men jag bödde när jag slutade för rågen var så vass.

Torsdag d 10/8 1911

I dag har det ej varit så varmt. Vi badade på förmiddagen och vattnet var varmt. På eftermiddagen sågade vi ned grenar för att vi skulle köra in råg så att ej grenarna slepade i rågen. Löven av grenarna bandt vi ihop till kärvar ty sedan skulle fåren ha det på vintern. Idag murade bonden igen ett hål på bakugnen.

Fredag den 11/8 1911

I dag har vi haft solsken och vackert väder. Vi badade i dag som i går på förmiddagen på eftermiddagen var vi bjudna till Fjällbo för att dricka kaffe. Vi hade båten och ro över till andra sidan. Jag fick ro först och längsta biten. Vi hade mycket roligt. Där fick vi höra sagor och dansade gjorde vi ock.

Lördag d 12/8 1911

I dag var det lika varmt som i går. Vi badade på förmiddagen. På eftermiddagen fick vi främmande från alla kolonier. Våra flickor klädde ut sig ett riktigt rövarband och gick in i salen för att skrämman de personer som satt där. På förmiddagen rodde jag och två till till Trästa.

Söndag d 13/8 1911

I dag har vi fått fara i lövskrinda till kyrkan. Det är en mycket lång väg fram till kyrkan. Vi hade två kraftiga och vackra hästar Ring och Björtna. Dagen var mycket het men när vi for dit klockan tio på formiddagen trodde vi det men det blev ej något. Vi badade på eftermiddagen då det var varmt.

Måndag d 14/8 1911

I dag har moln gått över himmeln men varmt har det varit för det. På eftermiddagen fick vi gå till Ålands hav. Stellet där vi var kallas Sandviken för den innehåller så mycket sand. Vi badade där för att botten var bara utav sjösand och det var så långsluttande. På förmiddagen fick jag av till Trästa.

Tisdag d 15/8 1911

I dag har vi haft mulet hela dagen. Vi har hållet på att tröska hela för- och eftermiddagen.

Teckning i dagboken, signerad G Ö

En roman från dagboken

I september månad satt jag uppe en natt och läste. Det var mörkt över allt men jag hade ett ljus tänd. Jag läste i en rolig äventyrlig bok så jag var mycket intresserad. Där jag nu satt och läste fick jag höra dörren utot gatan häftit ryckas upp. Ögonblickligen slutade jag upp och läsa. Jag lysnade men det tystnade åter jag började därför att läsa igen. nu började det att gå i trapporna. Jag slutade åter att läsa. Häftigare och häftigare blevo stegen men det tystnade åter. En nyckel sattes i dörren troligen en dyrk. Den vreds om ett varv ja den vreds om ett till. Någon tog i dörren. Den började sakta röras och dörren uppnades. En man rusade in genom dörren. Jag fattade om min revolver, ty jag hade en sådan bräve mig och avlossade ett skott jag avlossade ett till och mannen föll. Jag gick fram för att se vad skottet träffade. Det ena träffades i högra benet och det andra i vänstra armens möskel. Efter fem minuter reste sig mannen slog mig över huvudet under utropet "Skurk". Jag jämrade mig jämerligen och jag blev liggande sanslös. När jag kryade till mig var mannen försvunnen och jag låg ensam. Jag kvicknade till vid sju åtta taget på morgonen. Då på morgonen fick jag att han hade tagit mina pengar. Klockan tio halv elva på förmiddagen gick jag ned till dedektiven och omtalade olyckan. Två veckor därefter gick jag ner till Kungsträgårn för att ta en liten kvällspromenad. När jag hade gått litet fram och åter observerade jag en man som satt på ett säte. Denne man tyckte jag att han liknade den som var hemma. Jag gick därför efter en polis för att han skulle fasttaga honom. När jag kom tillbaks med polisen lite efter mig satt mannen kvar och stirrade på mig rusade upp slog mig till marken och ropade "polis". Polisen framrusade i mig och mannen och blåste i sin polispipa. Poliser och polisvängen kom med rusande fart kastade mig och mannen upp i vängen och for igen. Jag var nästan sanslös av slaget. Vängen stannade åter och vi kom på förhör. När förhöret nästan var över började mannen häftigt gräva i sin västficka. Till slut hittade mannen det han letade och lämnade det åt dommaren. Han anade att det var en dedektivbricka. Mycket riktigt det var det. Dommaren nästan svimmade av förskräckelse när han läste att det stog dedektiven Nick Vinter. Dommaren rusade upp och bad om ursäkt. Nick Vinter satte sig på en stol drog av sig löshåret och det lösa skägget och sa "Där har vi...(resten av berättelsen saknas)"